

Mikael Skillmark

Riskbedömningens logiker i arbetet med mäns våld mot kvinnor

Risk assessment logics when working with men's violence against women

Over the past two decades, social workers' assessment and decision-making skills in client cases have been the subject of increased attention. The profession's ability to conduct accurate assessments has been questioned. One way to seek to improve assessment work has been to implement various risk assessment tools. This article describes how social workers reason in risk assessment situations involving women exposed to violence by a previous male partner. The assessments studied here have been carried out with the assessment tool FREDA. The analysis reveals three logics in the social workers' reasoning: the addiction logic, the normalization logic and the safety logic. These logics illustrate how social workers' deliberations and assessments are not governed in a rectilinear manner by the standardized tool but that risk is negotiated also by drawing on other knowledge sources. Although standardization can be seen as a way for professionals to strive for more secure social work, the participants at the same time acknowledge the uncertainty associated with assessment work in which future violence is to be predicted. This however can have consequences for how the victims of violence are expected to live their lives.

Mikael Skillmark, doktorand i socialt arbete, Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet.

Kontakt: mikael.skillmark@lnu.se

Inledning

De senaste två decennierna har socialarbetares bedömningsarbete i klientärenden varit föremål för ökad uppmärksamhet. Inom olika verksamhetsområden, inklusive arbete med våld i nära relationer, har professionens förmåga att genomföra precisa och likvärdiga bedömningar diskuterats och ifrågasatts (Danis, 2003; Hardy, 2016; Ulmestig & Panican, 2015). Standardiserade bedömningsverktyg har framförts som ett sätt att minska risken för godtyckliga bedömningar och som ett sätt att stödja socialarbetare i deras arbete med klienter (Oscarsson, 2009; Socialstyrelsen, 2012). Manualbaserade verktyg har också knutits till statens ambitioner att styra socialt arbete i riktning mot en evidensbaserad praktik (EBP), som syftar till att öka kvaliteten på arbetet som utförs i socialtjänsten. Detta har inneburit ett ökat fokus på standardisering av yrkesutövningen (Ponnert & Svensson, 2016).

Det har påpekats att den typ av beteendestyrning som det är troget följa manualen flyttar makten över hur professionellt arbete ska utföras från de professionella till andra aktörer och att socialarbetares autonomi därmed är hotad (jfr Agevall, Jonnergård & Krantz, 2017). Att relativt självständigt genomföra bedömningar och fatta omdömesgilla beslut inom ramen för yrkesutövningen brukar vara själva kärnan i vad som förknippas med professionalism (Evetts, 2002; Freidson, 2001; Hardy, 2016; Liljegren & Parding, 2010; Molander, 2016). En person som har diskretion i yrket har möjlighet att "assess and evaluate cases and conditions, and to assert their professional judgement regarding advice, performance and treatment" (Evetts, 2002, s. 345). Vad som är den mest riktiga, relevanta och valida kunskapen att tillämpa i relation till klienter bör därmed avgöras av den professionelle själv även om standardiserade bedömningsverktyg ska utnyttjas (Messing & Thaller, 2015; Oscarsson, 2009; Ponnert, 2013). Det är emellertid en empirisk fråga hur diskretionen faktiskt används och med vilka konsekvenser för klienter och professionella.

I den här artikeln utforskas socialtjänstens arbete med våld i nära relationer. Området har det senaste decenniet mött ökade krav på formalisering och standardisering (Ekström, 2016), vilket kan ses som ett sätt att försöka handskas med godtyckliga bedömningar som identifierats inom problemområdet (jfr Socialstyrelsen, 2014; Ulmestig & Panican, 2015). Tidigare svenska studier visar att tillämpningen av manualbaserade riskbedömningsverktyg är en viktig del inom socialtjänstens specialiserade verksamhet mot våld i nära relationer (Helmersson, 2017) och att införandet av verktyget både är ett resultat av statens engagemang och professionellas engagemang i lokala kontexter (Skillmark et al., 2017).

Det finns begränsat med kunskap om hur riskbedömningsarbete genomförs av socialarbetare (Cattaneo & Chapman, 2011; Kropp, 2008). Det gäller särskilt studier som undersöker vilka logiker som influerar deras resonemang och bedömningar (Robinson & Howarth, 2012) och hur socialarbetare hanterar eventuella konflikter

mellan skilda kunskapsgrunder (Ansbro, 2010; Cattaneo & Chapman, 2011). Med begreppet logiker avses i artikeln de bevekelsegrunder som utgör grunden för bedömningar och beslut. Till skillnad från det näraliggande mikrosociologiska begreppet *accounts*, som myntats av Scott och Lyman (1968, s. 46), avses med begreppet logiker inte nödvändigtvis bara yttranden och resonemang som ska ursäktas eller förklara *oförutsedda* eller *olämpliga* handlingar, utan också bevekelsegrunder och förklaringar som en person för fram utan att för den sakens skull betrakta sig själv eller de egna handlingarna som ifrågasatta.

Syftet med artikeln är att beskriva och analysera hur socialarbetare resonerar i riskbedömningssituationer som rör kvinnor som utsatts för våld av en man de haft en nära relation till. Följande frågeställningar utforskas: Vilka logiker framträder i deras resonemang? Hur kommer de fram till sina omdömen om klienternas situation? Och vilken betydelse tillskrivs resultat från standardiserade verktyg i deras arbete med våldsutsatta kvinnor?

Artikeln empiri baseras på socialarbetares resonemang när de bedömt sju våldsutsatta kvinnors risk för att bli utsatta för ytterligare våld. Empirin har samlats in genom intervjuer, observationer och dokument från en specialiserad enhet som beskrivs som föregångare i arbetet med riskbedömningar.

Socialarbetares riskbedömningsarbete med våldsutsatta kvinnor

Den tilltagande standardiseringen av socialarbetares utrednings- och bedömningsarbete har skett samtidigt som socialtjänsten kritiserats för att vara otillräcklig när det gäller att stödja dem som utsatts för våld i nära relationer (Ekström, 2016; IVO, 2014) och verka i enlighet med socialtjänstlagens intentioner (Ulmestig & Panican, 2015). Att standardisering av riskbedömningsarbete kommit att bli ett viktigt inslag för de socialarbetare som är verksamma vid de framväxande specialiserade kommunala verksamheterna kan därför ses som en logisk följd (se Ekström, 2016; IVO, 2014; Socialstyrelsen, 2014; SOSFS 2014:4).

Inom andra verksamhetsområden i socialt arbete har standardiserade verktyg kritiserats för att lägga starka restriktioner på samtal mellan klient och professionell (Martinell Barfoed, 2014). De kan också leda till en rutinisering av praktiken där kritisk reflektion får stå åt sidan för mer eller mindre förgivtaganden om klienter (Broadhurst et al., 2010; Gillingham, 2011; Herz, 2012). Något som i förlängningen skulle kunna alienera socialarbetare och leda till en deprofessionalisering (Lauri, 2016). Andra studier har visat hur verktygen – trots förväntan om motsatsen – kan frikopplas från praktiken eller till och med manipuleras till förmån för socialarbetares egna bedömningar (Gillingham & Humphreys, 2010).

Några liknande svenska iakttagelser om manipulation har inte rapporterats. Men

standardiserade verktyg som används i riskbedömningsarbete med våldsutsatta har å ena sidan betraktats med skepsis av praktiker eftersom de kan anses försämra kvaliteten på det arbete som de ska göra eller ta för mycket tid i anspråk (Mattsson, 2013; jfr Cattaneo & Chapman, 2011). Å andra sidan problematiserar andra studier en sådan enkelriktad bild. Klienter tycks acceptera och uppfatta frågor som ställs utifrån standardiserade verktyg som oproblematiska (Stranz, Vogel & Wiklund, 2015).

Kropp (2008) skiljer på tre modeller som används vid riskbedömningar. Den vanligaste tycks vara ostrukturerade riskbedömningar. Här saknas i princip styrning och bedömningen är upp till den enskilda socialarbetaren och hens omdöme. Inte sällan likställs modellen med att bedöma och agera på basis av *gut-feeling* (Cattaneo & Chapman, 2011; Martinell Barfoed & Jacobsson, 2012). En annan modell är den strukturerade professionella bedömningsmodellen. Här integreras den professionelles praktiska kunskaper med empiriskt fastställda riskfaktorer som fungerar som en checklista. Riskbedömningsverktyget SARA är ett exempel som knyts till den här modellen. Den tredje modellen är den aktuariska som baseras enbart på vad som i forskning visat sig vara riskfaktorer. Genom att använda ett aktuariskt riskbedömningsverktyg är syftet att statistiskt predicera våld och förutsäga framtiden. Socialarbetaren får genom ett frågebatteri som ställs till klienten poäng som knyts till en viss risknivå, exempelvis att mycket allvarlig fara råder.

I Sverige har Socialstyrelsen, på uppdrag av regeringen, utvecklat FREDA bedömningsmetoder för att bedömningen av vilka insatser en våldsutsatt kvinna behöver eller inte behöver, ska bli mer enhetliga (Socialstyrelsen, 2014). FREDA består av tre verktyg: *FREDA-kortfrågor*, som ska identifiera utsatthet för våld och består av frågor om fysiskt, sexuellt och psykiskt våld liksom två frågor specifikt riktade mot personer med funktionsnedsättning. Dessutom förekommer frågor om barn finns i hemmet och om de uppmärksammat våldet. *FREDA-beskrivning* riktas till personer som har varit eller är utsatta för våld. Verktyget består av 80 frågor som rör psykiskt våld och hot och fysiskt och sexuellt våld. Poängen med att använda FREDA-beskrivning är att bringa klarhet i våldets karaktär vilket antas kunna stärka den riskbedömning som behöver göras. För riskbedömningsändamålet finns *FREDA-farlighetsbedömning*, som ska ge en indikation på risk för ökat eller dödligt våld. Risknivån knyts till rekommendationer för säkerhetsplanering. Verktyget är en översättning av det internationellt väl spridda Danger Assessment (Messing & Thaller, 2015). Det är de två senare FREDA-verktygen som är aktuella i de ärenden som studeras i artikeln.

En utvärdering av FREDA har visat att verktyget hjälper klienterna att minnas sådant de glömt liksom att nya aspekter på våld framkommer som inte fångats i mer eller mindre ostrukturerade samtal. Verktygets frågor kan emellertid också styra klientens berättelse och samtalssituationen kan upplevas som stel (Stranz, Vogel & Wiklund, 2015). Kritik i den allmänna opinionen har också lyfts mot att använda

FREDA eftersom det anses flytta ansvaret för bedömningen bort från socialarbetaren (Belfrage, 2011). Vidare har implementeringen av verktyget kritiserats eftersom andra myndigheter infört andra verktyg, något som anses försvåra samarbetet mellan myndigheter (BOJ, 2013). Den här artikeln svarar delvis mot utvärderarnas efterlysning av kunskap om hur FREDA används (Stranz, Vogel & Wiklund, 2015).

Riskbedömningsarbetets logiker – en analytisk bestämning

Professionell diskretion består av en strukturell och en epistemisk dimension (Molander, 2016). Den strukturella dimensionen består av att ha ett visst mått av frihet för att kunna välja mellan olika tillåtna handlingsalternativ. Det kan exempelvis vara att ha mandat att utifrån eget omdöme besluta om huruvida en våldsutsatt kvinna ska beviljas plats på skyddat boende eller inte, hur länge insatsen ska pågå etc. I svensk socialtjänst delegeras detta mandat ytterst från den politiska domänen (se Morén, Perlinski & Blom, 2015). Socialarbetare har detta förtroende eftersom de anses ha särskilda kunskaper och färdigheter och därför handla omdömesgillt. De förväntas också kunna ge goda skäl för sina val inom ramen för denna diskretion. Den epistemiska dimensionen betecknar det praktiska resonemang som resulterar i omdömen när det är oklart vilka beslut som ska fattas (Molander, 2016). Resonerandet utforskar jag i den här artikeln.

Molander (2016) visar hur ett resonemang består av tre olika element: insamling av information om en person eller situation (S) som kombineras med en norm (N), vilket leder till en specifik slutsats eller handling (H). Normen utgör alltså grunden för steget mellan situationsbeskrivning och slutsats. Den information som finns om en kvinnas situation (S) innebär att slutsatsen blir hög risk (H) därför att forskning har visat att så är fallet (N). I det här fallet är grundvalen vetenskap, men det är möjligt att tänka sig egen eller kollegors erfarenhet, eller traditioner på arbetsplatsen som utgör normen (jfr Brante, 2014). En intressant fråga är hur förhandlingar sker i de fall olika typer av grundvalar går emot varandra. Ett tänkbart scenario skulle kunna vara att svaren på frågor som ställs med ett bedömningsverktyg (S) innebär att risk för ökad farlighet varierar (H) därför att verktyget visar under 8 poäng vid en sammanräkning av svaren (N)¹. I strikt kausal mening är det naturligtvis problematiskt att blint förlita sig på den typen av sammanräkningar eftersom de baseras på aggregerade data (Molander, 2016). Frågan blir då om bedömningsarbetet också baseras på andra grundvalar och om det i enskilda riskbedömningar är möjligt att dra slutsatser från gruppnivå. Den egna professionella erfarenheten alternativt ytterligare information

¹ Resonemanget utgår ifrån de farlighetsnivåer och poängberäkningar som används i riskbedömningsverktyget FREDA (Socialstyrelsen, 2014).

från klienten utöver bedömningsverktyget kan *vederlägga* de resultat som verktyget indikerar och därmed förändra slutsatserna. Alternativt att dessa andra grundvalar, ensamt eller tillsammans, *kvalificerar* den slutsats som verktyget renderat. Vissa studier som uttrycker skepsis mot bedömningsverktyg varnar just för att professionella, såsom socialarbetare, kan komma att för starkt acceptera verktygens slutsatser på bekostnad av egna överväganden och reflektioner (Gillingham, 2011).

Metod

Det empiriska material som analyserats i artikeln är en del i ett forskningsprojekt som undersöker två kommuners arbete med våld i nära relationer². Ett fokus i forskningen har handlat om hur riskbedömningar hanteras i kommunerna. I andra publikationer har riskbedömningsarbetets etablering, utveckling och konsolidering studerats.

Materialet är inhämtat från en kommuns riskbedömningsarbete och från en specialiserad enhet inom individ- och familjeomsorgen där FREDA används. Ansatsen är teoretiskt driven och materialet utgörs dels av intervjuer, dels av kortare observationer och informella samtal med socialarbetare före och efter deras möte med kvinnorna för att genomföra riskbedömningssamtalen. De skriftliga riskbedömningar som socialarbetarna sammanställt har också samlats in. Vid enheten arbetar fyra socialarbetare varav två genomför utrednings- och bedömningsarbete, bland annat med hjälp av FREDA. De är båda socionomer med lång erfarenhet från olika verksamhetsområden inom socialt arbete. De har arbetat vid enheten tillsammans i flera år.

Snarare än att vara ett typiskt eller genomsnittsfall (Flyvbjerg, 2001) är enheten generellt betraktad som framgångsrik inom sitt område och särskilt när det gäller den samlade expertis rörande riskbedömningar som de professionella har. Att studera hur erfarna socialarbetare genomför bedömningar och beslut har efterfrågats i socialt arbete (Taylor, 2016) och ett teoretiskt antagande (som emellertid behöver prövas) i studien har varit att de rört sig ifrån ett ensidigt fokus på tilltro till verktyg och manualer som förknippas med nya och oerfarna professionella (Gillingham, 2011), till att i stället utveckla en professionell erfarenhet och en "klinisk blick" (Lundström, 2011) och även en förmåga att integrera resultat från bedömningsverktyg med andra kunskapskällor som är relevanta för problemområdet (Molander, 2016).

2 Projektet "Våld i nära relationer – organisering av lokal evidens och utfall av bedömning och behandling" har finansierats av Brottsförmyndigheten. I forskargruppen ingår även professor Verner Denvall, universitetslektor Lotta Agevall Gross och universitetslektor Cecilia Kjellgren.

Genomförande

Jag befann mig på plats en till två timmar före respektive efter de sju bedömnings-samtalen med de våldsutsatta kvinnorna. Jag deltog inte när det faktiska samtalet mellan socialarbetarna och kvinnorna genomfördes. Den ena socialarbetaren genomförde tre av riskbedömningarna och den andra fyra. De genomförde dem inte tillsammans, utan självständigt.

Före bedömningsamtalet observerade jag hur socialarbetaren rent konkret förberedde sig (vilka dokument som skulle användas, vilket rum samtalet skulle genomföras i etc.) och samtal av mer informell karaktär uppstod om deras förväntningar på mötet med kvinnan, vilka förkunskaper om hennes situation som socialarbetaren hade och även hur samtalet planerade att utföras. Efter att riskbedömnings-samtalet genomförts ombads den aktuella socialarbetaren att reflektera kring hur hen ansåg mötet med kvinnan fungerat, vad som kommit fram om hennes situation och den våldsutövande mannen, hur FREDA använts och hur den initiala bedömningen såg ut. Vid några tillfällen satt jag även med socialarbetaren vid hans dator och fick beskrivet för mig hur och vart informationen från riskbedömningen skulle dokumenteras.

Två till tre veckor senare genomfördes en intervju med den socialarbetare som gjort riskbedömningen. Intervjun handlade om socialarbetarens fortsatta arbete, hur ärendet bedömts mot bakgrund av den information som samlats in, om utmaningar och svårigheter, hur kvinnan tog emot bedömningen, eventuella insatser, hur socialarbetarna såg på FREDA:s betydelse och den farlighetsbedömning som genomförts samt vilka övriga kunskaper som varit viktiga för att genomföra bedömningen. Intervjuerna, som tog 50–70 minuter, spelades in och transkriberades. I det här skedet samlades även den skriftliga bedömningen in.

I både de mer informella samtalen före och efter att riskbedömningen genomförts och vid de uppföljande intervjuerna blev det tydligt att riskbedömningen uttrycks i termer av att "göra en FREDA". För socialarbetarna i den här artikeln innebär att "göra en FREDA" både att använda FREDA:s farlighetsbedömning och FREDA:s beskrivning.

De sju kvinnorna har alla skriftligt och muntligt samtyckt till att delta. Även socialarbetarna, som deltar i egenskap av att representera och företräda sitt yrke, har samtyckt. Kvinnorna som beskrivs är avidentifierade och inga detaljerade personuppgifter förekommer. Studien har godkänts av Regionala etikprövningsnämnden i Linköping (D-nr 2015/334-31).

Analys

Analysarbetet har utforskat diskretionens epistemiska dimension och hur det går till när socialarbetare försöker komma fram till hur kvinnans situation ska karaktäriseras eller "diagnostiseras" (jfr Abbott, 1988; Molander, 2016). Intresset har väglett både planering av studien, insamling av empiri och analysförfarandet. Konkret har analysprocessen gått till så att anteckningar, socialarbetarnas dokumentation och intervjuerna lästs ett flertal gånger. Parallellt med läsningen har teori och tidigare forskning använts och analysen har kännetecknats av en rörelse mellan dessa källor och det empiriska materialet (Layder, 1998). Grundstrukturen för analysen har bestått av att frågor ställts till det empiriska materialet utifrån Molanders beskrivning av komponenter i ett resonemang (vad är situationen, vad vill de göra åt den och varför då?). På basis av frågorna och dialogen mellan empiri, teori och tidigare forskning utvecklades tre logiker baserade på återkommande teman som illustrerar socialarbetarnas resonemang (missbruk, normalisering och säkerhet).

Resultat

Tre logiker illustrerar socialarbetares resonemang i riskbedömningsarbete. *Missbrukslogiken* berör mannens missbruk av alkohol och narkotika vilket i både tidigare forskning och i socialarbetarnas dokumentation beskrivs som en risk. I socialarbetarnas resonemang återfinns också en mer informell aspekt (jfr Broadhurst et al., 2010; Horlick-Jones, 2005), nämligen att missbruk kan bli en kvinnas skydd. *Normaliseringslogiken* demonstrerar två förståelser för vad våldets normaliseringsprocess betyder för socialarbetarnas resonemang och bedömningar. Normaliseringslogiken fungerar här som en fond till den förhandling som kan ske mellan socialarbetares förståelse och de poäng som framträder i FREDA:s farlighetsbedömning. *Säkerhetslogiken*, slutligen, illustrerar dels hur tilltron till att verktyg som FREDA genererar *säkrare* bedömningar får betydelse för hur socialarbetare planerar framtiden med de våldsutsatta kvinnorna, dels hur detta samtidigt innebär en tudelad ansvarighet där kvinnans del blir att anta uppgiften att vara en "rational prudent citizen" (Haggerty, 2003, s. 196, citerad i Hoyle, 2008, s. 332) och att implementera säkerhetsåtgärder i den egna livsföringen baserat på riskbedömningen.

Missbrukslogiken

I både intervjuerna, observationerna och de informella samtalen med socialarbetarna stod det klart att de våldsutövande männens alkohol- och droganvändning spelade roll för hur de resonerade om det våld som kvinnorna har utsatts och riskerar att utsättas för. Förklaringar till mäns våld mot kvinnor är en omdiskuterad fråga i forskning, särskilt vilken betydelse alkohol och droger bör ges i våldsutövningen

(jfr Jansson, 2016). Socialarbetarna i den här studien frikopplade inte missbruk från andra faktorer utan betraktade det snarare som en *utlösande* eller *bidragande* faktor i sin förståelse. I FREDA ryms frågor om missbruk i farlighetsbedömningen och de berör både droger och ett problematiskt drickande som riskfaktorer att ta hänsyn till.

Oftast fungerade missbruk som ett sätt att förstå männens våldsutövning utifrån att "han skulle inte slå ihjäl henne med vett och vilja [...] eftersom han är hög som ett hus har kan kanske inte koll på hur hårt han trycker till och så" (intervju, socialarbetare). Men samtidigt fanns exempel på en tvetydighet i fråga om missbrukets påverkan på våldet och mer informella aspekter framträdde i socialarbetarnas resonemang. Den riskbedömning som genomfördes med Barbro, som är i 50-årsåldern, illustrerar detta bäst. Barbro hade under några års tid levt med en man som utsatt henne för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld. Barbro som bestämt sig för att separera från mannen sökte själv upp den specialiserade enheten.

Vid mina samtal med socialarbetaren efter att riskbedömningsintervjun med Barbro genomförts beskrev socialarbetaren en man som "inte har något att förlora", "som verkar desperat" och som "saknar gränser". Socialarbetaren beskrev en man som dessutom sannolikt kommer att försöka ta sitt liv men att han då tänker att "då är det hon och jag som går". Det som socialarbetaren är orolig för, är att mannen inte bara tar sitt eget liv, utan även Barbros. Här träder emellertid ett skydd in i bilden. Utdraget nedan berör Barbro och det poängsystem som finns i farlighetsbedömningen och är från den uppföljande intervju jag gjorde med socialarbetaren efter att hen sammanställt och analyserat FREDA-intervjun.

Socialarbetare: Hon ligger precis på gränsen (*till fjärde och allvarligaste farlighetsnivån, min notering*), 18 är ju nummer, är ju, börjar på nummer 18 p och så uppåt, hon ligger på 17.

Mikael: Vad är 18, vad får man då?

Socialarbetare: Då är det mycket allvarliga fara ... hon ligger på 17. Och det som drog ned tror jag är att de har inga gemensamma barn, det drar ned det. Eh ... och han har inget vapen, annars hade hon toppat.

Mikael: Ja.

Socialarbetare: Mmm ... det var väl det, hade han haft tillgång till vapen så hade hon legat på typ 21, tror jag.

Mikael: Tycker du, är det en rimlig eller skulle du utifrån ditt vetande säga att det är mycket allvarlig fara?

Socialarbetare: (skrattar) alltså nu dricker han och är lite avtrubbad.

Mikael: Är det där liksom ...

Socialarbetare: Ja, det är där, alltså jag, den är hårfin tror jag. Eh ... men jag skulle

säga tre, fyra ... alltså för mig egentligen är det inte så stor skillnad, hon ligger precis på gränsen. Han är deprimerad med största sannolikhet, han lider av psykisk ohälsa, han har förlorat allt, alltså han uppfyller alla kriterierna för att han skulle kunna vara livsfarlig. Ja, det enda är att han super så in i helskotta så att det dövar honom faktiskt. Så att det är hennes skydd. (Intervju, socialarbetare)

Att "hon ligger på 17" betyder i FREDA:s farlighetsbedömning att allvarlig fara råder vilket stämde överens med socialarbetarens bedömning att "han uppfyller alla kriterierna för att han skulle kunna vara livsfarlig". Utifrån den modell för professionellt resonerande som tidigare beskrivits, kan Barbros situationsbeskrivning (S) vid riskbedömningsintervjun förstås som att den ledde till slutsatsen att allvarlig fara rådde (H) eftersom FREDA:s farlighetsbedömning indikerade det (N1), vilket också kvalificeras av socialarbetarens iakttagelse att mannen led av psykisk ohälsa (han är deprimerad) (N2) och hade förlorat allt (arbete och relationer) (N3). Men i excerptet återfinns också en reflektion som kan sägas stå i konflikt med de övriga kunskapskällorna, nämligen att "han super så in i helskotta", vilket här omförhandlades från en risk (att missbruk konstituerar en utlösande eller bidragande faktor till ökad risk) till skydd eftersom "det dövar honom faktiskt". Det innebar enligt socialarbetaren också att hen inte trodde att "han slår ihjäl henne på det sättet, han är full, man kan putta bort honom" och att "det är hennes räddning". Resonemanget tycks vara att mannen inte kan klara av att "slå ihjäl henne" eller "ta henne med sig" när han tar sitt eget liv eftersom han sannolikt kommer att vara för full.

Socialarbetaren menade att resonemanget om missbrukslogiken inte gavs någon formell plats i dokumentationen om Barbro (det bekräftades också när jag läste dokumentationen) men att hen "kan prata med Barbro om det, men jag skulle inte skriva det". Inte heller vederlägger missbrukslogikens mer informella aspekt slutsatsen att mannen "skulle kunna vara livsfarlig" – Barbro placerades de facto i skyddat boende. Vad den emellertid illustrerar är hur ett riskbedömningsverktyg inte nödvändigtvis behöver kapa, begränsa eller rutinisera socialarbetarens inre överläggningar och resonemang.

Det framgick också när missbruk även beaktades för andra frågor i FREDA-formuläret. Efter att en av socialarbetarna just genomfört ett bedömningsamtal med en kvinna, Malin, reflekterade hen om giltigheten i ett svar Malin lämnat. Det handlade om ifall Malin tror att mannen kan döda henne. Det trodde hon.

Socialarbetaren börjar här ge uttryck för tvivel på att ett ja är ett ja och ett nej ett nej i bedömningsformuläret och funderar på om hon [kvinnan] egentligen inte får mindre poäng än 12. Exempelvis på frågan om hon tror att han kan döda henne, det säger hon att hon tror, men förmodligen bara om han är påverkad av narkotika. Av

det skälet frågar sig socialarbetaren om det egentligen ska vara ett ja på den frågan.
(Från fältanteckning)

Situationen blottlägger en förhandling mellan socialarbetaren och hens tolkningsutrymme och svaret Malin gett på en fråga i bedömningsverktyget. Situationen med Malin visar att socialarbetaren tog verktyget och Malins svar på allvar; hen reflekterade och övervägde rimligheten i svaret mot bakgrund av påverkan av narkotika och var långt ifrån passiv visavi verktyget.

Normaliseringslogiken

Normalisering och *normaliserad* var vanligt förekommande begrepp som användes av socialarbetarna när bedömningarna redogjordes för initialt vid observationerna och de informella samtalen, och även i den uppföljande intervjun. Att ha kunskap om normaliseringsprocessen betraktades "som helt centralt" av socialarbetarna för att över huvud taget kunna arbeta med våldsutsatta kvinnor. Den bärande idén för normalisering är att det onormala våldet över tid görs till något normalt, gränserna för vad som är normalt förskjuts för kvinnorna och det blir en del av det vardagliga livet. I FREDA-manualen nämns inte normalisering explicit, men det framgår att den beskrivning av våld som sker för att få en bild av omfattningen av och karaktären på våldet kan fungera som en "ögonöppnare" för både kvinnor och för professionella (Socialstyrelsen, 2014, s. 22). Det stämmer väl med de erfarenheter som socialarbetarna i den här studien beskrivit, och begreppet "ögonöppnare" används även av socialarbetarna vid ett flertal tillfällen. Normaliseringslogiken tog sig uttryck på två sätt i det empiriska materialet.

För det första handlar det om att normaliseringen kan brytas, eller åtminstone kan en sådan brytning påbörjas, genom att använda bedömningsverktygen. Det var inte ovanligt enligt socialarbetarna att kvinnorna sa: "Är jag en sådan" i takt med att frågorna i FREDA arbetas igenom i samtalen. Och en av kvinnorna ville exempelvis, via socialarbetaren, förmedla till mig som forskare hur hon upplevde riskbedömningen och beskrev den som "lättnande, förstått mer själv och kan se vad jag gått igenom, men samtidigt jobbigt och utmanande" (ungefärligt citat, från fältanteckningar). Detta kan förstås som att kvinnan genom FREDA och sitt samtal med socialarbetaren fick ett språk för att hantera de egna upplevelserna men även för att styra sin framtid, vilket kommer att problematiseras längre fram i artikeln.

För det andra aktualiseras normaliseringslogiken genom sin betydelse för den faktiska bedömningen socialarbetare gör när det gäller risk för fortsatt utsatthet. Graden av normalisering tycks enligt socialarbetarna nämligen kunna påverka den information som är nödvändig för att kunna göra en giltig bedömning av risk eftersom kvinnan kan komma att förringa eller helt enkelt inte förstå allvaret i det hon varit med

om. En kvinna, Frida, som var i 30-årsåldern, hade innan hon blev aktuell hos enheten varit hos vuxenavdelningen eftersom hennes man missbrukade hasch. De hade där "snappat upp" att det också förekom våld men inte bedömt det som särskilt allvarligt men, som den interna rutinen stipulerade, valt att skicka det vidare till enheten för våld i nära relationer. Frida beskrevs av socialarbetaren vid den specialiserade enheten som "våldigt kavat", "verkar inte rädd" och att hon "tar ganska lätt på våldet". Utan socialarbetarens kunskap om normaliseringsprocessen "kanske man hade släppt det tidigare" men i stället bestämde socialarbetaren sig för att göra en FREDA. Vid en läsning av den skriftliga riskbedömningen framgick att "Frida rationaliserar och förminskar våldet", som var av väldigt allvarlig art, men att också farlighetsnivån som härleddes ur FREDA:s farlighetsbedömning visade på allvarlig fara. I detta fall bedömde socialarbetaren att farlighetsbedömningen och den egna professionella bilden av kvinnans utsatthet stämde väl överens.

Annorlunda var det dock när samma socialarbetare träffade Maja, en ung kvinna i början av 20-årsåldern, som utsatts för allvarligt våld (bland annat stryplingsförsök, slag och våldtäkt) av sin före detta partner. Till skillnad från Frida beskrevs Maja som livrädd för mannen och även i detta fall visade FREDA:s farlighetsbedömning på allvarlig fara. Socialarbetaren beskrev emellertid, efter att ha samlat in ytterligare information, att "hennes riskbedömning inte är i den kalibern att jag är så orolig för henne". Här träder normaliseringslogiken in för att göra den våldsutsatta kvinnans upplevelser begripliga och bedöma dem, vilket framgår i den skriftliga bedömningen där socialarbetaren skrivit:

Klienten uppper att hon är mer rädd nu, tänkbara skäl kan vara att normaliseringen minskat, dels att hon inte har kontakt med förövaren och då inte kan ha någon insyn/kontroll, dels att Majas "trygghet" försvunnit runt henne vilket skapar en otrygghet. (Från Majas skriftliga riskbedömning, citationstecken i original)

Socialarbetaren talade här också om ett slags "omvänd normalisering" hos Maja, vilket innebar att hennes rädsla var oproportionerligt stor i relation till den situation hon befann sig i, snarare än att vara oproportionerligt liten som för Frida. Ju mer normaliseringen avtar, desto räddare blir Maja. I intervjun kommer vi in på den åtskillnad som socialarbetarna gjorde mellan å ena sidan situationsbetingat våld, å andra sidan kontrollerande våld.

Socialarbetare: Allting tyder ju på det (*att det är kontrollerande våld, min notering*) när man hör henne, och först när jag träffade henne och hon berättade så tänkte jag att det här är nog inte något jättehögriskärende. Sen när jag gjorde FREDA så tänkte jag, nej men Gud det här är ju kontrollerande våld. Eh ... tills man började

titta på andra delar, men det är det nog faktiskt inte. Och då, då kan man ju fundera på. Är det hon säger helt adekvat, eller drabbas hon liksom tillbaka av sin historia med latent våld, vad drar igång i form av rädsla? Hur, hur anpassad är hon? För jag vet att det här är en anpassad tjej, spelar det roll?

Mikael: Vad skulle det kunna spela för roll? Tänker du?

Socialarbetare: Eh ... säger hon, tror hon att jag förväntar mig någon form av liksom katastrofvåld för att ta det på allvar? Eller hennes rädsla på allvar? Jag vet inte? Det vet ju inte jag. Men hon, min upplevelse är att hon är mer rädd än hon behöver vara. Och det tror jag handlar om, om det hon har med sig. Det tror jag, sen har hon blivit utsatt för våld, det är inte det, men jag tror att det latent triggas nog mer.

Majas upplevelser och rädslostryck förstods av socialarbetaren som en konsekvens av Majas livshistoria. Maja har under lång tid varit tvungen att anpassa sig till våld, som barn med en våldsam pappa och sedan i sin relation till den våldsutövande mannen. Socialarbetaren förstod Majas rädsla som en konsekvens av att hon inte "kan ha någon insyn/kontroll" över hur den före detta partnern ska bete sig. Hon var i någon mån utlämnad till sina egna värsta tankar vilket betydde att hon hade "nästan för mycket säkerhetstänk, vågar inte gå ut och hon rullar ned persiennerna och så". Den våldsutövande mannen beskrevs av socialarbetaren som ganska ointresserad av Maja: "han letar inte aktivt eller så", i stället var "risken nog mer att hon söker upp honom tror jag. För hon var ju den som inte ville göra slut, det är hon som har bönat och bett att de ska vara ihop". Ur socialarbetarens perspektiv var det "det hon har med sig", snarare än den faktiska situationen som förklarade Majas rädsla och hennes beskrivningar som alltså initialt tycktes implicera ett kontrollerande våld. Genom denna logik förhandlas därmed farlighetsbedömningen som genererades med FREDA i Majas fall ned. Baserat på socialarbetarens kunskap om våldets mekanismer vederläggs verktygets värden av socialarbetaren i hens rättfärdigande av den egna bedömningen.

Säkerhetslogiken

Säkerhetslogiken tar fasta på riskbedömningspraktikens elementa, det vill säga att framtiden i någon mening ligger i våra händer och att den kan tämjas eller säkras enligt principen att tillräckligt mycket, och tillräckligt träffsäker information kan bidra till att minimera risken för fortsatt våld. Med denna utgångspunkt blir mer information ett sätt att minimera den egna professionella osäkerheten (jfr Ponnert, 2013). Men på detta följer att skulle det värsta trots allt hända, nämligen att en kvinna återigen utsätts för våld eller ännu värre blir dödad, uppstår risken att socialtjänsten och socialarbetaren klandras för dåliga bedömningar och beslut. Men säkerhetslogiken handlar också om den enskilda kvinnans säkerhet och hur hennes sätt att leva kan

komma att behöva förändras mot bakgrund av riskbedömningen.

Denna dubbelhet återfinns också hos Munro (2009) i hennes distinktion mellan institutionella respektive samhälleliga risker där de förra handlar om att organisationer och professioner behöver hantera risken för att bli klandrade genom att finna vägar att framställa sina beteenden som rationella och försvarbara. De institutionella riskerna hanteras av socialarbetarna genom att formalisera säkerhetsplaneringen (vad kvinnan ska göra och hur hon ska bete sig för att undvika risker), som baseras på riskbedömningen. En av socialarbetarna beskriver exempelvis för mig hur:

Jag vill ju också ha ryggen fri. Lite krasst är det faktiskt så. Jag vill helt enkelt inte stå där och bli uthängd i media som om jag inte gjort något ifall en kvinna blir utsatt. Här blir det svart på vitt, och jag kan ju inte kontrollera vad hon gör när hon inte är här. (Från fältanteckningar, ungefärligt citat)

Genom att dokumentera riskbedömningen och låta den våldsutsatta kvinnan skriva under säkerhetsplaneringen minimerades risken för socialarbetaren att behöva ”stå där och bli uthängd i media”. Detta sätt att göra ansvarsfriskrivning kan betraktas som ett sätt för socialarbetarna att eftersträva säkerhet i en praktik som trots allt rymmer ovisshet.

När det gäller de samhälleliga riskerna (Munro, 2009), det vill säga risken att kvinnorna utsätts för ytterligare våld, betingas dessa i socialarbetarens resonemang och bedömningar också av hur kvinnorna själva agerar. Majas eget beteende knöts till risken för fortsatt våld och i dokumentation om risk för fortsatt utsatthet konkluderade socialarbetaren att ”Om Maja inte tar egen kontakt, håller sig till sin säkerhetsplanering är risken för fortsatt utsatthet låg” (från Majas skriftliga riskbedömning).

När det gäller Malin visade FREDA:s farlighetsbedömning att ökad farlighet råder, men eftersom ”Malin har valt att bryta all kontakt med före detta mannen minimeras hennes risk att inte ytterligare bli utsatt för varken psykiskt eller fysiskt hot och våld av honom” (från Malins skriftliga riskbedömning). Socialarbetaren utvecklade i intervjun sitt resonemang om Malins agerande i samband med separationen och talade om att hon vidtagit åtgärder som att byta telefonnummer och att hålla sig undan: ”För hade hon inte gjort det så tänker jag att det ändå hade varit en risk att han fortsatte utsätta henne, om de träffas” (intervju, socialarbetare). FREDA:s farlighetsbedömning visade i Malins fall alltså att ökad farlighet råder. Socialarbetaren beskrev att

om man då tittar på det här, i hennes fall, i och med att hon inte har någon kontakt [med mannen] nu, så hamnar det ju ändå här uppe [ökad farlighet råder]. Vilket innebär att hade jag bara gått efter den [FREDA:s farlighetsbedömning], så hade man ju liksom varit mer, hade man kanske varit mer rädd och hade kanske tänkt att nej, men det här behöver kanske bli placering. Men med den bakgrundsinformation vi har och den här kartläggningen och så hamnar man ju inte där. Nej. (Från fältanteckningar, ungefärligt citat)

Att Malin i det här fallet hade "vidtagit åtgärderna" som hon gjort, hennes "säkerhetstänk", betydde att socialarbetarens bedömning av risken för fortsatt våld förhandlas ned relativt de poäng som framkommer i FREDA:s farlighetsbedömning. Den "bakgrundsinformation vi har" innebär att socialarbetaren kommer fram till slutsatsen att det inte krävs någon placering.

När socialarbetare tar ansvar för att bedöma och hantera risker som klienter utsätts för och detta kombineras med idén om en framtid som i någon mån kan tämjäs med mer och säkrare information, antar de samtidigt ett slags ansvar för att förhindra framtida våld. Men genom att explicitgöra riskerna och inkludera och låta de våldsutsatta kvinnorna underteckna säkerhetsplaneringen fördelas ansvaret att förhindra framtida våld på dem båda (jfr Hoyle, 2008). Vetenskapligt producerad kunskap om risker förmedlas genom riskbedömning och säkerhetsplanering av professionella, de är med Brantes ord (2014) "tillgångspunkter" för det som anses utgöra den högsta kunskapen, till klienter som därefter och på basis av de här kunskaperna antas leva ett rationellt och evidensbaserat liv fritt från våld.

Avslutande diskussion och konklusioner

Syftet med artikeln har varit att beskriva och analysera hur socialarbetare resonerar i riskbedömningssituationer som rör kvinnor som utsatts för våld av en man de haft en nära relation till. Ansatsen har inte syftat till att vara evaluerande i meningen att pröva rimligheten i socialarbetarnas bedömningar utan snarare utforskande och problematiserande. Det finns vissa begränsningar med studien som bör uppmärksammas. Å ena sidan är antalet riskbedömningar som studerats relativt få och de har utförts av endast två socialarbetare. Det innebär att möjligheter att statistiskt generalisera till en större population inte är möjlig. Å andra sidan är den typen av generalisering inte relevant för en stor del av den kvalitativa forskningen. I stället är strävan att med stöd av teori och tidigare empirisk forskning på analytisk väg pröva och värdera om studiens resultat och konklusioner kan vara giltiga i andra kontexter där betingelserna är relativt lika. Med tanke på att den enhet som studeras i artikeln betraktas som ett särskilt framgångsrikt exempel, går det emellertid att fråga sig hur många sådana andra kontexter som går att finna. Det som

dock går att hävda, givet att fallet karaktäriseras som kritiskt (Flyvbjerg, 2001), är att det finns ett strategiskt intresse för det mer generella problemet som rör diskretionens epistemiska dimension och hur det påverkas av standardisering.

De logiker som redogjorts för visar hur socialarbetares resonemang i riskbedömningsituationer inte är under belägring som en följd av standardisering. Å ena sidan konstitueras missbruk som risk, å andra sidan som skydd och "hennes räddning". Å ena sidan kan kunskap om normalisering innebära bedömningen att kvinnan inte förstår den fara hon är utsatt för, å andra sidan att kvinnan överdriver och att hon "är mer rädd än hon behöver vara". Å ena sidan ska riskbedömningar och säkerhetsplanering skydda profession och organisation från klander, å andra sidan skydda kvinnorna från våld. Hur kvinnorna själva agerar påverkar riskbedömningen och betingar behovet av det här skyddet. Till skillnad från andra studier (se Cattaneo & Chapman, 2011; Martinell Barfoed, 2014) verkar inte användandet av FREDA heller, sett ur socialarbetarnas perspektiv, hämma eller lägga restriktioner på samtalet mellan socialarbetare och klient. Socialarbetare i den här studien använder verktyget och de kunskaper som ryms däri som *en* kunskapskälla i den förhandling av risk som sker. Ibland vederläggs och ibland kvalificeras verktygets slutsatser av socialarbetarnas kunnande. Vad som är den mest riktiga, valida och tillämpliga kunskapen att använda i bedömningen tycks avgöras av den professionelle och dennes omdöme i de enskilda fallen.

Både riskbegreppet och standardiseringen har en slags aura av objektivitet över sig (se Jacobsson, 1998). Men den dekontextualiserade styrning som standardisering utgör verkar här alltså inte vara inkompatibel med, eller helt reducera, en fortsatt professionell diskretion där anpassningar till den specifika kvinnan och hennes situation kan göras som kan stå i konflikt med verktygens eftersträvade objektivitet. Socialarbetarna är också medvetna om osäkerheten i sina egna bedömningar, men samtidigt innebär detta "framvaskande" av risker att både socialarbetarna och de våldsutsatta behöver ta ansvar för att säkert undvika att riskerna faktiskt inträffar; ett ansvar som i mångt och mycket tycks ligga hos de våldsutsatta kvinnorna och som kan innebära att de våldsutövande männen, som de facto bär ansvar för våldet, tappas bort (Hoyle, 2008).

Referenser

- Abbott, A. (1988) *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Agevall, L., Jonnergård, K. & Krantz, J. (2017) *Frihet under ansvar eller ansvar under tillsyn?: Om dokumentstyrning av professioner*. Växjö: Linneaus University Press
- Ansbro, M. (2010) The nuts and bolts of risk assessment: When the clinical and actuarial conflict. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 49(3): 252–268.
- Belfrage, H. (2011) Fler kvinnor kommer dö. *Aftonbladet*. [<http://www.aftonbladet.se/debatt/article12656493.ab>. Hämtad 2017-05-15].

- BOJ (2013) *Brottsofferjourernas Riksförbunds synpunkter på Socialstyrelsens bedömningsinstrument FREDA. Rapport 2013*. Brottsofferjourernas riksförbund.
- Brante, T. (2014) *Den professionella logiken. Hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. Stockholm: Liber.
- Broadhurst, K., Hall, C., Wastell, D., White, S. & Pithouse, A. (2010) Risk, instrumentalism and the humane project in social work: Identifying the informal logics of risk management in children's statutory services. *British Journal of Social Work*, 40(1): 1046–1064.
- Cattaneo, L.B. & Chapman, A.R. (2011) Risk assessment with victims of intimate partner violence: Investigating the gap between research and practice. *Violence Against Women*, 17(10): 1286–1298.
- Danis, F.S. (2003) Social work response to domestic violence: Encouraging news from a new look. *Affilia*, 18(2): 177–191.
- Ekström, V. (2016) *Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköping: LiU tryck.
- Evetts, J. (2002) New directions in state and international professional occupations. *Work, employment and society*, 16(2): 339–351.
- Flyvbjerg, B. (2001) *Making social science matter: Why social inquiry fails and how it can succeed again*: Cambridge university press.
- Freidson, E. (2001) *Professionalism, the third logic: On the practice of knowledge*: University of Chicago press.
- Gillingham, P. (2011) "Decision-making tools and the development of expertise in child protection practitioners: Are we 'just breeding workers who are good at ticking boxes'?" *Child & Family Social Work*, 16(4): 412–421.
- Gillingham, P. & Humphries, C. (2010) Child protection practitioners and decision-making tools: Observations and reflections from the front line. *British Journal of Social Work*, 40(8): 2598–2616.
- Hardy, M. (2016) Discretion in the history and development of social work. I: T. Evans & F. Keating (red.), *Policy and social work practice*, s. 12–30. London: Sage.
- Helmersson, S. (2017) *Mellan systemskap och behandling. Omförhandlingar inom ett förändrat stödfält för våldsutsatta kvinnor*. Lund: Lunds universitet.
- Herz, M. (2012) *Från ideal till ideologi. Konstruktioner av kön och etnicitet inom socialtjänsten*. Avhandling. Örebro universitet.
- Horlick-Jones, T. (2005) On "risk-work": Professional discourse, accountability, and everyday action. *Health, Risk & Society*, 7(3): 293–307.
- Hoyle, C. (2008) Will she be safe? A critical analysis of risk assessment in domestic violence cases. *Children and Youth Services Review*, 30(3): 323–337.
- IVO (2014) *Våldsutsatta kvinnor och barn som har bevittnat våld. Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013*. IVO 2014:2.
- Jacobsson, B. (1998) Standardisering och expertkunskap. I: N. Brunsson & B. Jacobsson (red.), *Standardisering*, 133–146. Stockholm. Nereús & Santreús.
- Kropp, P.R. (2008) Intimate partner violence risk assessment and management. *Violence and Victims*, 23(2): 202–220.
- Lauri, M. (2016) *Narratives of governing: Rationalization, responsibility and resistance in social work*. Umeå: Umeå universitet.
- Layder, D. (1998) *Sociological practice. Linking theory and social research*. London. Sage.
- Liljegren, A. & Parding, K. (2010) Ändrad styrning av välfärdspensioner – exemplet evidensba-

- sering i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 27(3–4): 270–288.
- Lundström, T. (2011) Om senmodernitet, riskbedömningar och social barnavård. I: I. Höjer & S. Höjer (red.), *Familj, vardagsliv och modernitet*, s. 101–113. Göteborg: Institutionen för socialt arbete.
- Martinell Barfoed, E. (2014) Standardiserad interaktion. En utmaning för socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 21(1): 4–23.
- Martinell Barfoed, E. & Jacobsson, K. (2012) Moving from 'gut feeling' to 'pure facts': Launching the ASI interview as part of in-service training for social workers. *Nordic Social Work Research*, 2(1): 5–20.
- Mattsson, T. (2013) Motstånd och neutralisering. Kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (20)3–4: 150–167.
- Messing, J.T. & Thaller, J. (2015) Intimate Partner Violence Risk Assessment: A Primer for Social Workers. *British Journal of Social Work*, 45(6): 1804–1820.
- Molander, A. (2016) *Discretion in the welfare state. Social rights and professional judgement*. London: Routledge.
- Morén, S., Perlinski, M. & Blom, B. (2015) En domänteori för organisering av socialt arbete i offentlig sektor. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(1): 22–43.
- Munro, E. (2009) Managing societal and institutional risk in child protection. *Risk Analysis*, 29(7): 1015–1023.
- Oscarsson, L. (2009) *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten: en introduktion för praktiker, chefer, politiker och studenter*. Stockholm: SKL Kommentus.
- Ponnert, L. (2013) Osäkerhet. Ett nödvändigt uttryck för professionalitet eller tecken på okunskap? I: S. Linde & K. Svensson (red.), *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. 42–55. Malmö. Liber.
- Ponnert, L. & Svensson, K. (2016) Standardisation – the end of professional discretion? *European Journal of Social Work*, 19(3–4): 586–599.
- Robinson, A.L. & Howarth, E. (2012) Judging risk. Key determinants in British domestic violence cases. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(8): 1489–1528.
- Scott, M.B., & Lyman, S.M. (1968) Accounts. *American Sociological Review*, 33(1): 46–62.
- Skillmark, M., Agevall, L., Kjellgren, C. & Denvall, V. (2017) The pursuit for standardization in domestic violence social work: A multiple case study of how the idea of using risk assessment tools is manifested and processed in the Swedish social services. *Qualitative Social Work*, published online ahead of print.
- Socialstyrelsen (2012) *Om standardiserade bedömningsmetoder*. Västerås: Edita västra Aros.
- Socialstyrelsen (2014) *Manual för FREDA. Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOSFS 2014:4. *Våld i nära relationer*. Stockholm. Socialstyrelsen.
- Stranz, H., Vogel, M. & Wiklund, S. (2015) Utvärdering av FREDA-bedömningsmetoder i arbetet med våldsutsatta. Stockholm: Institutionen för socialt arbete.
- Taylor, B. (2016) Heuristics in professional judgement: A psycho-social rationality model. *British Journal of Social Work*, 47(4): 1043–1060.
- Ulmestig, R. & Panican, A. (2015) Socialt medborgarskap och möjlighet till ett självständigt liv – ekonomiskt bistånd för kvinnor som har lämnat en våldsam partner. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(3–4): 323–339.